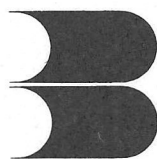


Barcelona, Palau de Congressos
22, 23 i 24 de febrer de 1985

**Primeres Jornades
de
l'Associació
de Bibliotecaris
de Catalunya**



LES BIBLIOTEQUES UNIVERSITÀRIES A CATALUNYA : PRESENT I FUTUR
Característiques generals i línies bàsiques d'evolució de les
biblioteques de les Universitats de Barcelona i Autònoma de
Barcelona

M^aDolors Biosca, Maria Forn, Carme Gambús, Carme Janer, Angels Massísimo,
Mercè Montané, Anna M^a Planet, Carme Ripoll, Conxita Thió
(Universitat de Barcelona)

Assumpció Oró
(Institut "Jaume Almera" del C.S.I.C.)

Núria Balaguer, M^a Dolors Dilmé, Rosa Fedi, M^a Antònia Galceran
(Universitat Autònoma de Barcelona)

S'hi exposa la situació de les biblioteques de les Universitats de Barcelona i Autònoma de Barcelona pel que fa a aspectes com: nombre, classe i ubicació, fons i pressupostos, processos tècnics, personal i serveis. S'enumeren un seguit de mesures que el col·lectiu responsable de la ponència considera necessàries o aconsellables per al funcionament futur d'ambdós sistemes bibliotecaris i de la seva interconnexió. Tres annexos completen el treball: el model d'enquesta utilitzat per a la recollida de dades i els quadres resultants.

PRESENTACIÓ

En preparar per a aquestes Jornades una ponència sobre les biblioteques universitàries a Catalunya ens guia un doble objectiu: d'una banda, el desig de fer conèixer l'actual situació d'aquestes, i d'altra d'obrir un debat sobre el seu futur. Ens hem proposat, doncs, de fer un esbós de l'estat de les biblioteques universitàries en el moment present, cosa que de fet ha suposat mirar també una mica enrera, ja que aquests organismes neixen en un moment i tenen una història que sens dubte els condiciona; allò que fonamentalment hem intentat, però, és de dibuixar-ne unes línies o propostes de futur.

Cal, abans de passar més endavant, que fem alguns advertiments necessaris. Primer que tot hem de dir que hauria estat el nostre desig de presentar un treball global de les tres Universitats de Catalunya; malauradament, això no ha estat possible i hem d'acontentar-nos amb un abast més limitat. En segon lloc, subratllaríem que som conscients d'haver assumit la tasca d'explicar la realitat present en un moment de canvis, les dimensions finals dels quals no coneixem encara. Això dóna, fet i fet, un caràcter de provisionalitat a tot el nostre treball, però l'hem encetat -tot i sabent que corriem el risc d'una ràpida obsolescència- perquè pensem que bé cal partir d'algun punt en concret, i que qualsevol transformació que s'hi operi ho serà sobre la situació actual, la qual caldrà haver entès per poder comprendre els canvis ulteriors.

El tercer advertiment és respecte al mètode. Tant la descripció de les diferents Universitats com les línies per a una alternativa de futur han estat elaborades pel col·lectiu responsable de la ponència al voltant de cinc criteris d'observació: nombre, classe i ubicació de les biblioteques; fons i pressupostos; processos tècnics; personal; serveis. Com que en tot cas un mínim de dades era necessari per il·lustrar el que s'hi deia, es va dissenyar una enquesta reduïda que va passar-se pels centres, i resultats de la qual s'inclouen als quadres annexos.

No ens resta, finalment, sinó esperar que tot plegat serveixi com a punt de referència vàlid per a tots els professionals, en mans dels quals deixem ara el nostre treball, i ensems com a inici d'un debat, que pot ser molt més ampli, entorn al futur d'aquestes eines de docència i d'investigació, la gestió de les quals afecta, en definitiva, tot el teixit social.

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Nombre, classe i ubicació de les biblioteques

Orígens heterogenis i un creixement desordenat han generat al llarg dels anys un col·lectiu de biblioteques en les més diverses situacions, mancades fins avui de reglamentació unitària (1) i, bona part d'elles, mancades de tota reglamentació fora d'algunes normes establertes per a la utilització dels serveis. El tema serveis era així mateix l'únic que, fins fa ben poc, havia vist algun intent de coordinació, sempre tímid i sempre fruit de la iniciativa puntual dels responsables, la qual generalment havia de limitar-se, per raons òbvies, al bescanvi de recursos bibliogràfics o d'informació.

No obstant, ja ve de lluny una certa sensibilitat que contemplava totes les biblioteques dels diferents centres com a parts d'un tot. Ja fa molts anys, en efecte, que la Biblioteca Universitària de Barcelona va ser definida pels seus responsables com al conjunt organitzat dels fons bibliogràfics que posseeix la Universitat. La mentalitat esmentada i una consciència creixent que no es podia restar aïllat (consciència que molts afermaven en concretar que la biblioteca d'una Facultat no és de cap manera una possessió d'aquesta, sinó un servei que la Universitat li ofereix, bo i oferint-la ensems a tota la societat on la Universitat s'arrela) podien haver estat un terreny adobat per fer fruitar aquella definició; però la Universitat no hi va donar el recolzament necessari, bo i dotant les seves biblioteques de pressupostos independents i adequant-ne estructura i organigrames a la globalització que era en l'ambient. D'altra banda les mateixes biblioteques, tement-se que les esmentades adequacions no es produïrien, oferien resistència a una idea que podia convertir-les en sucursals d'una macrocèfala centralització que absorvís la poca operativitat que els quedava. Així doncs, la definició va quedar com a tal i les nostres biblioteques van continuar sent molt lluny de formar un "conjunt organitzat".

Del que portem dit no cal concloure'n que s'hagi esvaït la mentalitat globalitzadora; ben al contrari, no solament la idea continua en vigència, sinó que ara ja la trobem formulada amb validesa per a tot l'Estat espanyol:

"... la Biblioteca Universitaria constituye, a todos los efectos, una unidad funcional en la que se integran todos los fondos bibliográficos y audiovisuales de la Universidad, cualquiera que sea su procedencia y el lugar donde se conserven..." (2)

No es pot dir, tanmateix, que es tracti de cap novetat, ja que estem parlant d'una idea present als sistemes bibliotecaris de molts altres estats europeus ... acompanyada, això sí, de la infraestructura necessària perquè la seva realització sigui possible a la pràctica.

En els darrers dos anys el Rectorat de la Universitat de Barcelona ha fet, certament, esforços per aconseguir una més gran racionalització dels serveis bibliotecaris d'aquesta. L'estructura de la Universitat, però, així com les dificultats administratives externes, han impedit fins ara bona part dels resultats que se n'esperaven, i d'altra banda un replantejament a fons de la qüestió continua per fer.

La Universitat de Barcelona compta, doncs, amb molts tipus i categories de biblioteques (3). Les més freqüents són les de centre (Facultat o Escola) i les de Departament, per bé que a la pràctica ambdós tipus es troben sovint conjuntament.

Si atenem a l'estructura per centres ens trobem amb cinc models, de menys a més forta centralització(4):

- 1) centres que no tenen biblioteca general, i sí grans biblioteques de Departament: Filologia, Geografia i Història, etc.
- 2) centres amb una biblioteca general petita que coexisteix amb biblioteques de Departament d'un tamany semblant o fins i tot més gran: Farmàcia, per ex.
- 3) centres amb una biblioteca general molt important i biblioteques de Departament grans i consolidades: Medicina.
- 4) centres amb una biblioteca general important i on les biblioteques de Departament són només punts de lectura: Matemàtiques, Econòmiques, etc.
- 5) centres que comparteixen biblioteca, sigui des de la seva fundació (Dret i Filosofia i Lletres de Lleida) o bé per decisió posterior de les Facultats afectades (Física i Química de Barcelona, que coexisteix amb petites biblioteques departamentals; Química i Filosofia i Lletres de Tarragona, fortament centralitzada i sense cap biblioteca departamental).

Quant a la ubicació de totes aquestes biblioteques, és de fet tan variada i dispersa com la dels centres que serveixen, localitzats en punts molt distants dins la mateixa ciutat (Pedralbes, c/Casanova, Sants, Pça.Universitat) i fora d'ella (Lleida, Tarragona). Un cas extrem, però digne de ser esmentat, és el d'una Escola universitària que ja fa anys va haver de repartir-se en dos locals (Sants i Pedralbes) ...i ha partit també la seva Biblioteca.

Finalment hem de referir-nos a la Biblioteca Pública i Universitària. Pel seu caràcter de provincial aquesta biblioteca té una doble dependència: és de titularitat estatal i gestionada per la Generalitat, com a Biblioteca Provincial i seu del Dipòsit Legal i dels fons de la Desamortització; i depén, en canvi, de la Universitat com a Biblioteca Universitària pròpiament dita que gestiona, a més a més, l'Arxiu històric d'aquesta.

Fins fa poc la BPU (5) va funcionar aïlladament i, malgrat ser considerada com a cap de tot el sistema, no tenia establerta cap línia política definida respecte a les seves relacions amb els centres concrets, ni de fet es podia dir que aquestes passessin d'intercanvis esporàdics de fitxes per a un teòric catàleg col·lectiu, i ben poc més. Aquesta situació ja ha començat a canviar a hores d'ara, i es pot ben afirmar que la BPU ha entrat en un procés de reestructuració en el què engatjarà totes les altres biblioteques del sistema. No obstant això, resta per fer encara un conveni de gestió entre les dues Institucions co-responsables.

Fons i pressupostos

Tot parlant de l'evolució de les biblioteques ja ha quedat dit de passada que aquestes no tenen cap pressupost propi, entenent com a tal una partida comptable que hi sigui destinada per la Universitat directament dels seus pressupostos generals, de manera independent de l'assignat al centre corresponent i amb caràcter estable.

En efecte: amb comptadíssimes excepcions (6), el pressupost de biblioteca es decideix al propi centre i per la Junta de Facultat o Escola, a proposta de la Direcció, o és atorgat pels mateixos Departaments en el cas de les seves biblioteques pròpies. És comprensible, doncs, que hi hagi desequilibris tan grans

entre les dimensions i taxes de creixement d'unes biblioteques i altres, i també -per què no dir-ho?- que la Universitat trobi reticències en alguns centres per intervenir en la política de la "seva" biblioteca -tant més seva com que la paguen ells, bo i renunciant a una part del pressupost que podria pertocar a cada Departament en favor de la biblioteca com a servei comú. Val a dir que, per ara, en realitat no és obligatori d'atorgar un capítol del pressupost del centre al servei de biblioteca, ...paraula que, de fet, ni tan sols apareix a la LRU (7).

Als redactors d'aquesta ponència no els ha estat donat de conèixer la xifra global de despeses de les biblioteques de la Universitat de Barcelona. A falta, doncs, de xifres totals, ens remetem a l'exposició de Dolors LAMARCA (8), la qual ha parlat recentment de 140,000.000' - pts. per al darrer any, distribuïdes entre llibres i periòdics al 50%, sense comptar-hi, però, altres despeses com material fungible i inventariable, relligat, personal, etc. A aquesta quantitat caldria afegir, per tenir una idea aproximada, tots els fons de la Universitat gastats en material bibliogràfic però procedents d'altres partides (9) i a més a més les quantitats -importantes- obtingudes per a les biblioteques de les indústries, de les Caixes d'Estalvi o de les Institucions.

La política d'adquisicions ha estat fins avui deixada en mans del responsable de les mateixes, fos aquest el bibliotecari o no ho fos. Alguns centres van acordar unes línies, més o menys fixes i respectades; d'altres, la majoria, no han fixat cap criteri. Al no haver tampoc un responsable únic de compres per centre (ja que l'estructura de la Universitat permet que cadascú gastí la part del pressupost que li correspon com millor entengui), no costa d'imaginar la diversitat de modalitats d'adquisició i la quantitat de duplicitats existents (un dels problemes que presenten els fons de la Universitat), així com la quantitat de diners gastats en excés per no haver-se aplicat cap política de descomptes: circumstància que estem en condicions de dir que costa a la Universitat de Barcelona una quantitat anual adicional molt elevada.

Capítol a part mereix l'adquisició de publicacions periòdiques, on sí que s'ha encetat un procés de racionalització; la primera fase d'aquest consistia a posar en marxa un programa automatitzat de subscripcions i ja es pot donar per feta. Actualment és en marxa la segona fase, de racionalització, on s'ha començat per eliminar tots els duplicats no justificats, bo i reinvertint els diners resultants en noves subscripcions. Aquí comencen a veure's resultats de la no-

va mentalitat impulsada per l'actual Rectorat, que prepara ara un segon projecte: la centralització de compres de material no periòdic(10). No obstant, aquí com arreu el perill és quedar-se en la reestructuració de tasques, sense un replantejament de fons dels objectius finals, que al nostre entendre segueix sense fer-se.

Processos tècnics

Fins fa ben poc temps podia dir-se que les biblioteques de la Universitat de Barcelona eren un mirall on observar bona part dels diferents sistemes de processament del material bibliogràfic existents al món bibliotecari. Mètodes de catalogació diversos (Instrucciones, ISBD, AACR-2, Normes vaticanes o no cap norma) es combinaven amb el maneig de thesaurus especialitzats -generalment estrangers i traduïts sobre la marxa- o de llistes d'encapçalaments de matèria en castellà (com el més conegut, de C.Rovira/J.Aguayo) i de les seves traduccions al català fetes també sobre la marxa, o bé amb descripcions en el llenguatge natural. També entre les classificacions sistemàtiques hi havia on triar: numèriques i alfanumèriques; originals o editades; entre les normalitzades, Classificació Decimal catalana i Classificació Decimal Universal.

La situació està canviant en els darrers anys, en què s'ha treballat per fixar una normativa única a adoptar per tothom. S'ha establert l'ús d'ISBD per a la descripció dels materials i es recomana de basar-se en les AACR-2 per a la tria dels encapçalaments a l'espera de l'edició definitiva en català. També s'ha adoptat la llista de C.Rovira per al catàleg alfabètic de matèries i la CDU per al sistemàtic. En aquest camí s'han organitzat alguns cursos de reciclatge sobre l'aplicació d'ISBD i CDU.

Tot aquest procés, encetat per tal d'aconseguir la uniformitat necessària a l'elaboració compartida de catàlegs col·lectius en base a un projectat "shared cataloguing program", així com a l'èxit de la mecanització dels mateixos, representa, si més no, un inici en el camí per a la ràpida implantació de normatives unitàries.

Personal

Un panorama semblant en diversitat al dels processos tècnics l'ofereix el personal que treballa a les diferents biblioteques de la Universitat de Barcelona, i això des de tres punts de vista diferents: categories administratives, sistemes de contractació i titulacions acadèmiques.

En efecte: en un recompte ràpid i sense pretensions d'exhaustivitat trobaríem a les biblioteques, quant al primer punt de vista, personal Facultatiu i personal Ajudant dels "Cuerpos de Archivos y Bibliotecas del Estado" (ara traspassats a la Generalitat) i personal de l'Organisme (11) pertanyent a les escales d'Auxiliars d'Arxius, Biblioteques i Museus (= bibliotecaris); d'Auxiliars Administratius i de Subalterns, més algun Administratiu aïllat; uns quants Models vius i algun Mestre de taller. Si mirem els sistemes de contractació hi trobarem funcionaris, contractes de tipus administratiu ("de col.laboració temporal"), contractes laborals, beques de diverses classes, etc. etc. Tampoc no serà estrany de trobar algun funcionari de Presidència del Govern cedit a la Universitat; personal d'organismes com el CSIC gestionant biblioteques de doble titularitat; persones contractades per Institucions altres que la Universitat; etc., etc.

Quant a titulacions acadèmiques, l'heterogeneïtat no és pas menor. En els llocs tècnics (12), que són els que ara ens interessen, trobem llicenciats en diverses carreres (predominantment Filosofia i Lletres), títols de grau mig (peritatges, EGB, etc.), bibliotecaris i ATS. La relació entre qualificació administrativa i estabilitat laboral, d'una banda, i titulació, de l'altra, no és una relació directament proporcional, ans moltes vegades al contrari. Com tampoc no té massa a veure aquesta titulació amb el tipus de tasques desenvolupades.

Aquests són, evidentment, els resultats de la manca secular d'un estatus del bibliotecari professional definit a nivell de l'Estat espanyol, conseqüència lògica, al seu torn, de l'absència d'uns estudis oficialment reconeguts i implantats a tot el territori, i de la subsegüent manca de Col.legis professionals que recolzessin la implantació social de la professió i defensessin aquesta de tot intrusisme.

A Catalunya, on per primera vegada a Europa va ser creada una Escola de bibliotecaris l'any 1915, es va produir una doble situació. Fins a finals dels 60 es pot dir que el caos en què es trobava la resta de l'Estat no va influir en el

mercat de treball, ja que, malgrat la no oficialitat del títol atorgat per l'Escola, aquest era demanat a la pràctica quan es buscava un lloc de treball com a bibliotecari. El camp de les biblioteques de titularitat estatal (i després de la Guerra Civil també la "Biblioteca Central" de Catalunya) era reservat, a nivells directius i de "quadres", per als bibliotecaris de l'Estat (els dos "Cuerpos"), però fins i tot allí el personal de base era recrutat entre els bibliotecaris de l'Escola, llevat de casos molt concrets on s'exigia algun altre títol en funció de l'especificitat dels Centres. D'alguna manera, l'ambient veia en el títol de bibliotecari de l'Escola una garantia de competència professional, i això fins per a aquells que no el reconeguessin. Així les plantilles de les biblioteques de la Universitat eren pobres, però relativament homogènies. Més endavant l'atur creixent de llicenciats, per una banda, i la no vinculació a l'Escola dels dirigents de les biblioteques estatals, per l'altra, van motivar un canvi profund ...a pitjor.

Les biblioteques de la Universitat van deixar de tenir en compte l'existència d'uns estudis adients i es va començar a contractar tot tipus de personal (estudiants o bé llicenciats sobretot). D'altra banda, l'única plantilla de bibliotecaris de la Universitat (que és a nivell d'auxiliar, com ja s'ha deixat dit) va fixar-se sense cap estudi previ de necessitats, de manera que va quedar curta del néixer. Però com que, de fet, les necessitats existien, els centres van anar contractant més personal per a les biblioteques amb tota classe de subterfugis i ja sense massa exigències de preparació, donat que tampoc no podien oferir-los una plantilla tècnica que justificués l'eventual exigència d'un títol. Amb el temps, aquestes persones han anat desenvolupant tasques que teòricament no els corresponien; moltes d'elles s'han reciclat, i finalment han acabat reivindicant un canvi de plantilla que els pertoca, sens dubte, en bona part. No obstant, la solució de casos concrets no ha anat paral·lela a la necessària i urgent remodelació de plantilles, i així s'ha produït una situació cíclica, en virtut de la qual la Universitat ha accedit a revisar la situació d'unes persones concretes, provocada per unes necessitats mal cobertes... però, mentre ho anava fent, s'han seguit produint les necessitats i noves persones que les han vingudes a cobrir esperen ara, al seu torn, que la seva situació arribi a ser tinguda en compte. Com que en cap moment no s'ha arribat a elaborar una plantilla orgànica coherent i basada en les necessitats reals, de moment no es veu la fi de l'espiral (13).

Cal referir-se també a la figura dels becaris, d'implantació força recent. Les beques de col.laboració a biblioteques són convocades per la Universitat per a estudiants dels darrers cursos, amb la missió de realitzar tasques de col.laboració. A la pràctica, però, s'han convertit en la coartada per no contractar el personal necessari. D'aquesta manera una idea en principi bona -tant pel balanç efectiu del treball realitzat com pel nexa d'unió que suposa entre els estudiants i la biblioteca- corre el risc de degradar-se de forma imminent.

La distribució del personal per centres és també molt irregular. L'única mesura que la Universitat ha pres en aquest camp és de dotar cada centre amb un bibliotecari com a mínim (entenent per tal una persona de la plantilla d'Auxiliars de biblioteca (14)). Dins la seva línia de fomentar la centralització, la Universitat ha expressat en diverses ocasions la intenció d'anar primant les biblioteques que fessin esforços en aquest sentit. En realitat el que s'observa és que, en xifres absolutes, les Facultats més descentralitzades tenen un nombre de personal més alt que les centralitzades, encara que la seva dispersió per diferents Departaments fa que els resultats quedin lluny de correspondre al que es podria esperar si només atenem a les xifres.

Serveis

Els serveis més estesos a les biblioteques de la Universitat de Barcelona són el préstec i la consulta a sala (85% dels centres). No obstant, al no existir cap normativa unitària, es produeix una varietat infinita de possibilitats en l'ús concret del servei, per al qual cada centre -i de vegades cada Departament- té els seus costums propis i/o reglaments particulars.

La manca de personal suficient i de la infraestructura mínima necessària impossibiliten en molts casos de donar cap altre servei que l'esmentat, sobretot a les Facultats descentralitzades, on les petites biblioteques solen tenir molts usuaris i una sola persona o dues al càrrec de tot. Així, el servei de reprografia convencional (fotocòpies), complementari del de préstec i tan bàsic a qualsevol biblioteca, només pot ser ofert per un 60% d'elles, tant per cent que

a més a més és fluctuant, car sempre hi ha alts i baixos provocats per inestabilitat del personal o per màquines que no són substituïdes. Altres sistemes de reprografia, com el Telefax, són donats en una proporció ínfima de biblioteques (4 a la Universitat de Barcelona), i només 6 d'elles poden oferir lectors de microformes (i encara no tots amb capacitat de reproducció).

Pel que fa al Servei d'informació i referència, cal subratllar molt fortament la seva manca en la majoria de centres, ara per falta del personal necessari, adès perquè les autoritats acadèmiques no l'han considerat imprescindible. També el Servei d'obtenció de documents, complementari d'aquell i que només ofereixen 8 biblioteques, es troba a faltar en la majoria de centres ...per no parlar de la Teledocumentació, que tan sols ofereix una biblioteca. Si pensem en altres activitats d'informació, com són exposicions, butlletins de sumaris, cursos de formació d'usuaris, etc., trobem que no hi ha gairebé cap biblioteca que, malgrat la consciència clara de la seva necessitat, es pugui dedicar a organitzar-los.

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Les biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona varen ésser creades entre els anys 1968 i 1973, a mesura que s'anaven fundant les diferents Facultats i Escoles.

Actualment la UAB consta de: 1 biblioteca general, 6 biblioteques de Facultat (Lletres, Econòmiques, Dret, Ciències, Medicina i Ciències de la Informació), 3 hemeroteques (Lletres, Econòmiques i Ciències de la Informació), 5 biblioteques d'Escoles universitàries (EUTI, EGB de Bellaterra, EGB de Girona, EGB de Lleida, i Estudis Empresarials de Sabadell), 3 biblioteques del Col·legi universitari de Girona (Seccions de Lletres, de Ciències i d'Empresarials) i 2 biblioteques d'Instituts (el de Musicologia i el de Ciències de l'Educació).

Estructura, organització i funcionament

La norma general seguida en la creació de les biblioteques de la UAB ha estat la d'una sola biblioteca per Facultat o Escola, a fi d'evitar la dispersió excessiva i la duplicació dels fons bibliogràfics, així com també l'augment de les despeses que això comporta, tant de personal com de serveis.

Aquest objectiu ha estat impossible d'aconseguir a les Facultats de Ciències i Medicina, en les quals gran part de llibres i revistes es troben distribuïts pels diferents Departaments. A més de les biblioteques de Facultats i Escoles hi ha la Biblioteca General. Aquesta biblioteca es va crear amb la finalitat de ser l'única en tota la Universitat, però a causa de la seva ubicació i de la pressió de les diferents Facultats el seu paper ha quedat reestructurat en unes funcions concretes, com són la de tenir el catàleg col·lectiu de totes les biblioteques de la Universitat, el préstec interbibliotecari, el servei exterior de reprografia, l'automatització del catàleg col·lectiu de revistes i la direcció de biblioteques.

Referent al seu fons bibliogràfic s'ha parlat moltes vegades que el més adient seria de repartir-lo entre les diferents biblioteques segons temes afins, ja que no té sentit una Biblioteca General en un Campus Universitari on cada Facultat i Escola ja té la seva pròpia biblioteca.

Segons els Estatuts de la UAB recentment aprovats, els òrgans de direcció de les seves biblioteques estaran integrats per un director i una comissió assessora, que dependrà de la Junta de Govern de la Universitat, i estarà constituïda per: un vice-rector, dos professors, un de la branca d'humanitats i l'altre de ciències, el director de les biblioteques i un bibliotecari. Fins ara la direcció de les biblioteques de la UAB ha estat assumida per una sola persona i, per altra part, tota biblioteca té un bibliotecari responsable i un coordinador docent, escollit entre els professors de la Facultat o Escola pertinent, el qual té la funció de ser l'enllaç entre la Facultat i la biblioteca.

Quant a la política d'adquisicions hom intenta que s'adapti als programes, objectius i plans de docència de la Universitat.

Els fons bibliogràfics arriben a les biblioteques per les tres vies habituals: compra, donatiu i intercanvi. Cada biblioteca centralitza les comandes de monografies i de publicacions periòdiques que realitzen els professors de les diverses àrees, les quals es trameten al departament de compres-llibres de la UAB. Aquest departament és l'encarregat de dur a terme tota la qüestió administrativa i els corresponents pagaments.

A més de les comandes dels professors, els bibliotecaris de les Facultats o Escoles respectives preparen les peticions que creuen convenientes a fi de completar llacunes en matèries que són molt sol·licitades encara que, per manca de personal, això no es pot fer amb la profunditat i la regularitat que seria convenient. Així mateix, també es tenen en compte les desiderates dels estudiants. Nombroses obres arriben com a donatiu, directament o per mitjà del Servei de Publicacions de la UAB: generalment són obres d'Organismes oficials, Entitats, promoció editorial i també donatius particulars.

El Servei d'Intercanvi es troba centralitzat per a totes les biblioteques de la Universitat i forma part del Departament de Publicacions.

Referent al préstec, la majoria de les biblioteques no són de lliure accés, els usuaris han de demanar qualsevol llibre que necessitin, i encara que els horaris de préstec són d'un terme mig de 10 hores diàries, actualment es creu més adequat per una biblioteca universitària que sigui de lliure accés.

Per a la descripció bibliogràfica dels llibres recentment s'ha adoptat la normativa internacional ISBD(M). Per a l'encapçalament se segueix utilitzant de moment les Instrucciones para la redacción del catálogo alfabético de autores y obras anónimas en las Bibliotecas Públicas del Estado, en espera de l'adaptació catalana de les Anglo-American cataloging rules.

Respecte a les revistes, el seu catàleg es troba en procés d'automatització juntament amb les altres universitats catalanes, i s'utilitza el sistema ISDS.

La classificació que s'empra en gran part de les biblioteques és la Classificació Decimal Universal (CDU) i la Lista de encabezamientos de materia para bibliotecas de Carme Rovira i Jorge Aguayo. Aquests sistemes comporten una gran problemàtica en biblioteques especialitzades com les nostres, ja que són molt generals i la seva actualització no va d'acord amb la línia evolutiva del progrés científic. D'altra banda, els pocs thesaurus existents o han estat elaborats en funció dels centres de documentació i per tant el seu llenguatge és de difícil adaptació amb les entrades habituals dels encapçalaments de matèries, o són tan sumament específics que una biblioteca universitària, que recull matèries heterogènies, hauria de manejar diferents thesaurus amb impossibilitat de connexió entre ells. Com a excepció, la biblioteca d'Econòmiques disposa d'una classificació especialitzada pròpia.

El castellà és la llengua emprada en els catàlegs en quasi totes les biblioteques; s'ha advertit la necessitat de fer-ho en català, però de moment no s'ha dut a terme a causa de la manca de personal i d'unificació de criteris en aquest aspecte.

Fons bibliogràfic

La Universitat Autònoma és de recent creació i, per tant, el seu fons bibliogràfic és encara petit. Consta, segons dades de 1983, de 313.996 llibres i 9.900 títols de revista, dels quals 5.130 es reben amb regularitat. Actualment la UAB disposa de 11 llibres per estudiant (calculats sobre els 26.718 matriculats durant el curs 1983-84), mentre que l'A.L.A. en recomana 100. Respecte a les revistes, hi ha 0'37 títols per estudiant, i per seguir les

recomanacions de l'A.L.A. en caldria 1 per estudiant.

L'augment anual corresponent a l'any 1983 fou de 23.230 llibres, dels quals 15.317 van arribar per compra, i 7.913 per donatiu. Com es pot veure per aquestes xifres, la meitat dels llibres entrats l'any 1983 són donatius; això fa que el creixement real del fons bibliogràfic quedi molt descompensat, ja que el tipus de llibre que es dona no és sempre el que necessiten els usuaris de la biblioteca.

Referent a les publicacions periòdiques, 2.468 es reben per subscripció, 790 per intercanvi i 1872 per donatiu, encara que la proporció entre compra i donatiu sigui quasibé la mateixa que en els llibres, el fet en les revistes no és greu, ja que la majoria es reben per intercanvi o donatiu perquè s'han demanat expressament.

Si comparem l'augment anual de llibres amb les recomanacions de l'A.L.A. veiem que tampoc s'aconsegueix d'assolir el nivell: s'hauria d'augmentar anualment 3 llibres per estudiant i a la UAB durant l'any 1983 els fons bibliogràfics es van incrementar només en un 0'9 per estudiant.

Pressupostos

El pressupost global de la UAB referent a l'any 1983 va ésser de 3.506,232.000' - pts. D'aquests diners es van destinar 66,400.657' - a compres bibliogràfiques, repartides en 40,796.065' - pts. per a publicacions periòdiques i 25,604.592' - pts. per a monografies. Si ho comparem amb l'estudi de l'A.L.A., que recomana de destinar en material bibliogràfic el 2,5% del total del pressupost de la Universitat, la UAB s'hauria d'haver gastat l'any 1983 21,255.143' - pts. més de les que va gastar.

Lligat amb els pressupostos trobem també la necessitat que tenen les biblioteques de la UAB de ser automatitzades en tots els seus serveis. Des de direcció s'està intentant buscar ajut econòmic per començar el més aviat possible amb l'automatització de la catalogació de llibres, ja que la de les revistes està pràcticament acabada.

Personal

Entre el personal que integra les biblioteques es distingeixen tres categories:

- 32 Auxiliars de Biblioteques, dels quals 24 tenen el títol de Biblioteconomia.
- 37 Auxiliars administratius, dels quals 8 tenen el títol de Biblioteconomia.
- 7 Subalterns.
- 45 Becaris, estudiants de la Universitat.

El personal de biblioteques, a nivell tècnic, pertany al cos d'Auxiliars d'Arxius, Biblioteques i Museus. Aquest cos és extingit, per la qual cosa es demana passar a l'Escala d'Ajudants, però després de diversos tràmits l'expedient es troba paralitzat.

A la UAB els caps responsables de cada biblioteca exerceixen el seu càrrec sense rebre cap complement de responsabilitat. Tampoc no existeix cap incentiu de tipus econòmic en el cas dels auxiliars administratius que, si es compara amb les Secretaries i altres Departaments de la Universitat, podrien rebre complements de Cap de grup.

Des de fa dos anys existeixen unes beques de col.laboració a biblioteques per a estudiants de la UAB. Aquests estudiants treballen amb gran voluntarisme, però considerem que és una estratègia administrativa per a no augmentar més el personal de les biblioteques.

Cal remarcar també la manca de bidells per a totes les biblioteques, que han estat promesos reiteradament, ja que els pocs que hi ha, per una banda, cobreixen només una part de l'horari d'apertura al públic, i per altra banda es dediquen a fer feines de caràcter intern, motiu pel qual no es cobreix adequadament la vigilància de les sales de lectura.

Si comparem la situació de la UAB amb les recomanacions de l'A.L.A., que proposa un bibliotecari per cada 225 estudiants i 1 auxiliar per cada 80, trobem que a la nostra Universitat durant el curs 1983-84 hi havia matriculats 26.718 alumnes, per la qual cosa era necessària una plantilla de 118 bibliotecaris i 337 auxiliars (15).

Un dels principals problemes a les biblioteques de la nostra Universitat és que entre els requisits necessaris per fer oposicions a l'Escala d'Auxiliars d'Arxius, Biblioteques i Museus no es demana el títol de Biblioteconomia.

CONCLUSIONS

Com a resultat del treball previ d'anàlisi i de les sessions de discussió, el col·lectiu que ha preparat aquesta ponència proposa, a tall de conclusions, les línies d'actuació següents de cara al futur:

- 1) Centralització dels recursos bibliotecaris en principi en nuclis corresponents als diferents centres (Facultats o Escoles). Si la proximitat física i les dimensions dels centres ho fan aconsellable, es pot contemplar la possibilitat d'integrar més d'un centre; en aquests casos caldria establir molt clarament, a nivell estatutari, els mecanismes de presència de cadascun en un òrgan comú, decisor i o consultiu.
- 2) Necessitat d'un pressupost diferenciat i consolidat com a tal per a cada biblioteca, atorgat per la Universitat directament dels seus pressupostos generals, independent de l'assignat al centre corresponent, estable i suficient. El muntant d'aquest pressupost hauria de ser calculat en base a les necessitats mínimes que qualsevol biblioteca ha de cobrir, independentment del nombre d'alumnes del centre o centres en qüestió, el qual serviria com a factor de correcció.
- 3) Necessitat de col·laboració entre docents i bibliotecaris per a la selecció i disseny total de la col·lecció, però necessitat igualment urgent de deixar la gestió d'adquisicions exclusivament en mans dels bibliotecaris.
- 4) Necessitat d'una política coordinada d'adquisicions a les tres Universitats, que cal complementar amb una ràpida i àgil intercomunicació entre elles. (Cfr. punt 16).
- 5) Centralització de les adquisicions: a nivell general en la UAB, i a nivell de centre en la Universitat de Barcelona, per la seva molt més gran complexitat, dimensions i distàncies físiques.

- 6) Atenció especial a l'adquisició de fons de referència i d'eines de treball professional.
- 7) Centralització dels processos tècnics a nivell de centre.
- 8) Necessitat de posar en marxa un sistema de catalogació compartida entre tots els centres on es facin processos tècnics. Això pressuposa:
- 1) La dotació de la infraestructura informàtica pertinent.
 - 2) La compatibilitat de sistemes entre les Universitats, sobre la base d'un d'adoptat internacionalment i que caldria que fos el mateix per a totes les biblioteques de Catalunya, tant dependents de la Generalitat com dels altres organismes o xarxes (Diputació, Caixes, etc.) Una estructura com la dels Länder alemanys seria aconsellable.
 - 3) La creació a nivell nacional de Catalunya d'un organisme que encarregui i escolti els estudis pertinents, i que tingui el poder decisiu (o sigui escoltat per qui en tingui) per imposar finalment una única normativa. L'estructura vigent a Holanda, amb la seva Inspecció Nacional de Biblioteques Públiques, seria interessant d'estudiar.
- 9) Necessitat de creació d'una plantilla orgànica de les biblioteques universitàries, que contempli els següents tipus de personal:
- Bibliotecaris: plantilla desenvolupada a nivell superior, de grau mig i d'auxiliar;
 - Administratius: nivells superior i auxiliar, i gravadors de dades;
 - Especialistes: restauradors, teledocumentalistes;
 - Enquadernadors, subalterns, etc.
- 10) Necessitat de dotar amb els incentius corresponents els llocs de responsabilitat. Necessitat de possibilitar als administratius les vies de promoció dins de les seves escales a biblioteques, de manera que s'eviti el continu moviment d'aquest personal.
- 11) Necessitat de considerar els becaris com a ajudants que realitzen tasques concretes a les biblioteques, o que col·laboren en un projecte puntual; però mai com a un "staff" estable.

La Universitat hauria de revisar, d'altra banda, els criteris de selecció dels becaris, i afavorir la permanència d'aquells l'informe sobre la feina dels quals fos favorable.

- 12) Necessitat d'atenció preeminent al reciclatge del personal i a la projecció exterior de les biblioteques en els congressos, conferències, etc. de la professió. Cal fomentar i ajudar el treball tècnic dels bibliotecaris, i incloure'l a les bibliografies acadèmiques i als programes de promoció de Bosses d'Estudi, actualment destinats només als docents.
- 13) Cal que les universitats exigeixin el títol adient al lloc de treball quan es tracta de contractar personal o de convocar oposicions. La no obligatorietat del títol de l'Escola per a les places de bibliotecari que es convoquen s'ha d'acabar.
- 14) Cal redefinir el paper de les Biblioteques Generals respecte a les de centre. Línies de treball a assumir per aquelles fóren, al nostre entendre: la informació general, el servei de referència no especialitzat, la coordinació i manteniment dels catàlegs col·lectius, la unificació de normatives i el corresponent reciclatge del personal, la cura dels fons històrics, etc.
- 15) No crear serveis nous sense la infraestructura adequada, en nombre, qualificació i estabilitat laboral, perquè funcionin un cop passat el període de rodatge.
- i 16) Fer accessibles a tothom els serveis de tots i cadascun dels centres, cosa que suposa:
 - 1) Elaborar unes normes unitàries o el més uniformes possible per a cada servei, i dissenyar un únic carnet de lector de totes les biblioteques universitàries,
 - 2) Dotar les biblioteques de la infraestructura necessària en reprografia, informàtica, etc.
 - 3) Establir un sistema àgil i operatiu d'interconnexió que tendeixi a facilitar al màxim l'obtenció de documents entre els centres universitaris.

NOTES

- (1) Aquesta situació esperem que canviarà a partir de la redacció dels Estatuts de la Universitat i de tota la tasca posterior de normativa que es produeixi.
- (2) Coloquio sobre la biblioteca en la Universidad. Madrid, 1980 [text xerocopiado].
- (3) L'últim recompte realitzat correspon a un treball de 1981, on van detectar-se fins a 151 biblioteques o punts de lectura (Cf. MASSÍSIMO, Àngels: Recursos bibliotecaris de la Facultat de Filologia de la Universitat Central de Barcelona. Tarragona, Artyplan, 1982 [Memòria de final de carrera de l'Escola de Bibliologia].) Un altre informe del mateix any fixava els criteris dels professionals de les biblioteques de la Universitat sobre les condicions mínimes necessàries, quant a serveis i a nombre de volums, perquè un punt de lectura pogués ser considerat biblioteca. Aquests mínims es van aplicar seguint les normes per a biblioteques especialitzades de la DDR, que preveu 5.000 volums pel cap baix, els quals poden, en cas de biblioteques de ciència i tecnologia, arribar fins a 3.500, sempre que hi hagi al costat una col·lecció important de publicacions periòdiques. (Cf. UNIVERSITAT DE BARCELONA. COMISSIÓ MIXTA: Propostes per a una reestructuració de la Biblioteca Universitària de Barcelona. Barcelona, 1981 [text xerocopiado].)
- (4) Aquesta divisió obeeix a l'intent de sistematitzar mínimament els tipus de biblioteques que es donen a la Universitat de Barcelona segons els centres; no cal dir que, en realitat, la casuística és infinita. A més a més cal ressaltar que estem en un d'aquells punts en els quals és més difícil de donar una informació, car el nombre de biblioteques i punts de lectura, així com la mateixa adscripció d'un centre determinat a una o altra categoria, estan canviant actualment en funció de la reestructuració dels serveis que la Universitat té entre mans.
- (5) A partir d'ara anomenarem sempre així la Biblioteca Pública i Universitària.
- (6) Les excepcions són la BPU i la Biblioteca de Física i Química, antic Seminari de Química.
- (7) Cf. ESPANYA. Ley de Reforma Universitaria. Madrid, Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia, 1983.
- (8) Ens referim a l'exposició sobre l'estat actual i perspectives de la BPU, durant una taula rodona tinguda el 23 de novembre de 1984 als locals del Servei del Llibre de la Generalitat de Catalunya i sota el patronatge d'aquest.
- (9) La Universitat té, a més del seu pressupost per a Activitat Docent (que és el que es reparteixen els diferents Departaments per a les despeses del curs), altres partides d'on poden adquirir-se fons bibliogràfics, com són: els Fons d'Investigació Universitària -assignats als professors nomi-

nalment-, els Fons de Funcionament o d'Infraestructura, els Ajuts a la Investigació, etc. etc.

- (10) D'aquest projecte no podem parlar poc ni molt, ja que encara no en coneixem les característiques ni l'abast.
- (11) Un cop més hem de dir que aquest punt és en vies de canviar, ja que la dependència de tots els funcionaris serà d'un sol Ministeri en el futur.
- (12) El lector avisat ja haurà entès, després de tot el que s'ha dit, que ens referim a feines tècniques, i no a llocs de treball de nivell tècnic.
- (13) Després de l'elaboració i aprovació dels Estatuts de la Universitat, cal -i està previst- l'estudi de la plantilla orgànica de les Biblioteques de la Universitat, la qual caldria que engatgés tot el personal de les mateixes en un esforç col·lectiu per definir-ne les necessitats i dissenyar-ne el "staff" que les ha de cobrir.
- (14) En aquest sentit la Universitat va crear un coordinador tècnic en cada centre (llevat de Física i Química i de les Delegacions, que en tenen un de conjunt), amb una sèrie de tasques concretes i la missió general de vetllar per la bona realització del Pla de reestructuració encetat. Aquest coordinador és, en alguns casos, l'únic bibliotecari del seu centre o centres.
- (15) Cf. La biblioteca en la Universidad. Informe sobre las bibliotecas universitarias en España, elaborado por el Grupo de trabajo integrado por bibliotecarios y profesores de Universidad. Madrid, octubre de 1983.

Barcelona, desembre de 1984

ANNEXES

Biblioteca de la Facultat de
 DADES REFERIDES A 1983

1. PERSONAL DE LA BIBLIOTECA

- 1.1. Auxiliars de Biblioteca
 - 1.1.1. Amb Diploma de Biblioteconomia
 - 1.1.2. Sense Diploma de Biblioteconomia
 - 1.1.3. Funcionaris
 - 1.1.4. Contractats
 - 1.1.5. Laborals
- 1.2. Administratius i/o Auxiliars administratius

 - 1.2.1. Amb Diploma de Biblioteconomia
 - 1.2.2. Sense Diploma de Biblioteconomia
 - 1.2.3. Funcionaris
 - 1.2.4. Contractats
 - 1.2.5. Laborals

- 1.3. Subalterns
 - 1.3.1. Funcionaris
 - 1.3.2. Contractats
 - 1.3.3. Laborals
- 1.4. Becaris
 - 1.4.1. Amb Diploma (o estudiant) de Biblioteconomia
 - 1.4.2. Sense Diploma ni estudis de Biblioteconomia (estudiant, d'a carreres)
- 1.5. Altres
 - 1.5.1. Amb Diploma de Biblioteconomia
 - 1.5.2. Sense Diploma de Biblioteconomia
 - 1.5.3. Especificar escala, tipus de contracte i titulació

2. FONS BIBLIOGRAFIC

- 2.1. Total de volums de la biblioteca
- 2.2. Total de títols de revista
- 2.3. Revistes vives
 - 2.3.1. Subscripció
 - 2.3.2. Intercanvi
 - 2.3.3. Donatiu
- 2.4. Quantitat de volums entrats durant 1983
 - 2.4.1. Compra
 - 2.4.2. Donatiu
- 2.5. Quantitat de títols de revista (augment del darrer any)

FACULTATS	DEPARTAMENTS	LECTORS possibles	VILUNS - llibres - follets - pla. rubricades	REVES TES VIVES	ALTRES	PERSONAL												
						FACULTA- TIUS		AJUDANTS		AUXILIARIS ALABORERS		AUXILIARIS ADMINISTRATIU		ALMAIIS		BIBELLS		ALTRES
						F	C	F	C	F	C	F	C	F	C	F	C	
Biblioteca Gral.			530.000	1.535		3	4	1	1	3	1	1/3	1	20	12	6	4	3
FILOLOGIA	ROMANICA	5.500	25.000	228						2				2				
	LLATÍ	700	22.000	222						1				1				
	GREC	400	15.000							1				1				
	ANGLÈS	1.000	13.907	11						1								
	CASTELLANA	5.500	11.000	92										2				2 còpies de Baptona
FILOSOFIA	Biblioteca Gral.	3.200	33.535	31						3			1	3	1	1		
PSICOLOGIA + CIÈNCIES DE LA EDUCACIÓ	Biblioteca Gral. Psicologia	no contesta																
	Formació Comparada i Història Educativa		5.000															
	Psicologia Sistemàtica	1.200	6.200	125						2				4				
	Psicologia Experimental		11.500															
Psicologia General		5.000																
GEOGRAFIA + HISTÒRIA	Biblioteca Gral. Història	7.000	40.000	243						3				3	5			4 còpies de Baptona
	Antropologia	7.000	4.012	13						1				1				
	Arqueologia	2.059	17.000	530						2				2				
	H. Amèrica	7.300	6.800	30						1				1				
	H. de l'Art	7.000	15.500	300	plap. - 12.500 públics - 35 discs - 115					2				4				
Geografia	7.000	15.500	200	3.500 mapes					1				1	2				
DRET	Biblioteca Gral	4.432	20.000	66						1	1	1		4	12	2		
	Dret Penal	4.005	7.315	55										1				
	H. del Dret	3.211	9.470	35														
	Dret Romà	3.154	3.500	13														
	Dret del Treball	1.787	7.500	74														
	Dret Civil	7.502	19.270	27														
	Dret Mercantil	2.701	9.092	30														
	Dret Canònic	1.592	5.190	47														
	Dret Internacional	3.334	6.442	62														
	Economia	2.992	9.514	52														
	Dret Financer	2.331	932	11														
	Filosofia del Dret	4.222	7.915	20														
	Dret Processal	2.955	3.000	10														
Dret Polític	4.655	5.300	25															
Dret Administratiu	4.003	9.072	30															
MATEMÀTIQUES	Biblioteca Gral.		12.500							1	1	1		1	2			
FÍSICA QUÍMICA	Biblioteca Gral.	3.300	35.000	420						1		1	1	7	6	2	4	
BIOLOGIA	Biblioteca Gral	3.400	6.000	204						1	1			1	8			
GEOLOGIA	Biblioteca Gral.	1.000	52.000	543	5.300 mapes					3		1		1	6	1		
MEDICINA	Biblioteca Gral.	3.400 + personal mèd. i clínica	18.119? 90.000?	492						1		4		1		1	2	
FARMÀCIA	Biblioteca Gral.	3.000	15.592	307						1				1	3	2		
ECONÒMIQUES	Biblioteca Gral.	5.000	90.500	700						4	1	3		4	6	4	2	2
BELLES ARTS	Biblioteca Gral.	1.700	6.600	60						1		1		1	2			1 model d'obra
Escola Univ. EMPRESARIS	Biblioteca Gral.	5.500	25.800	20						2	1			1	2	1		
Escola Univ. E. G. B.	sants Pedregals	3.500	23.815 9.500	47						1		1	1	1	4	2		
Escola Univ. Enfermeria		2.222	3.800	70								1		1				1 diploma i 1 mapa
LLEIDA	ESTUDI GRAL. LLETRES I DRET		13.000											2				
	MEDICINA													2				
TARRAGONA	Biblioteca Central LLETRES I QUÍMICA	1900	22.000	122	discs cassets mapes					1				4				3 còpies de Baptona
	MEDICINA	700	1.100	4										2				2 còpies de Baptona